

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора

Колодізева Олега Миколайовича

на дисертаційну роботу **Піскульової Ілони Володимирівни**

«МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю **08.00.04 – Економіка та управління підприємствами**

Актуальність, обраної теми дослідження та її зв'язок з напрямками науково-дослідних робіт

У сучасних умовах провадження господарської діяльності промислових підприємств здатність управляти майном та її оборотною складовою зокрема забезпечує досягнення стійкого рівня ліквідності, платоспроможності, а також досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності. Дані параметри досягаються завдяки коректному та синхронізованому управлінню усіма складовими оборотних активів у рамках операційного циклу промислових підприємств. Оскільки сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем турбулентності, значною роллю цифрових технологій, переглядом традиційних форм прийняття рішень щодо управління промисловим підприємством, модифікація методологічних підходів до управління стратегічно важливою частиною майна таких підприємств становить основу їх стабілізації та розвитку.

У цьому контексті перед вченими та менеджерами підприємств постає актуальна проблема побудови та впровадження сучасної ефективної системи управління оборотними активами. У реаліях забезпечення стратегічного управління підприємством, комунікації, зворотнього зв'язку між підрозділами

ДНУЗ «ПДТУ»

Дата надходження

№ 558-67/86

та бізнес-планування система збалансованих показників задовольняє усі вимоги щодо управління сучасним промисловим підприємством.

Таким чином, обґрунтування та впровадження ефективних методів управління оборотними активами, що знаходять реалізацію в економічно зваженій стратегії, підходах до бюджетування та впровадженні ощадних технологій є актуальною проблемою та має велике значення в діяльності промислових підприємств різних форм власності.

Актуальність дисертаційної роботи підтверджується її зв'язком із тематикою фундаментальних держбюджетних науково-дослідних робіт, виконаних безпосередньо Піскульовою І. В. впродовж 2014 - 2021 рр. у ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет». Зокрема: за темою: «Підвищення ефективності фінансового управління в умовах нестабільності розвитку національної економіки» (номер державної реєстрації 0114U004904, 2014 р.), автором досліджено процес формування стратегій управління оборотними активами промислових підприємств у контексті їх фінансової стійкості та ризиків; «Фінансова політика в Україні у виході національної економіки з кризи» (номер державної реєстрації 0116U008767, 2016 р.), автором розроблено діагностику ефективності управління оборотними активами на промислових підприємствах; «Удосконалення фінансового управління і фінансового регулювання в Україні» (номер державної реєстрації 0118U006929, 2018 р.), обґрунтовані комплекси програм для реалізації процесу управління майном промислового підприємства.

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що опонована дисертаційна робота вирішує проблемні питання, які є досить актуальними для промислових підприємств.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Піскульової І. В. є науково обґрунтованими, достовірними, базуються на фундаментальних положеннях і принципах сучасної економічної теорії,

принципів економіко-математичного моделювання, сучасних концепціях управління промисловими підприємствами. Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань дисертаційного дослідження були використані економіко-статистичні методи, методи формально-логічного аналізу, економіко-математичні методи, методи економічного моделювання та прогнозування. Для проведення апробації розробленої системи управління оборотними активами використовувався експертний метод та метод рангової кореляції.

Інформаційно - нормативною базою дослідження є закони Верховної Ради України, дані Державної служби статистики України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, матеріали наукових та науково-практичних конференцій, офіційна публічна звітність підприємств та ін.

Здобувачкою чітко сформовано мету роботи, яка відповідає темі дисертаційної. Наукова логіка трансформується в систему поставлених і вирішених в роботі завдань (с. 2-3 автореферату та с. 21-22 дисертації). Поставлені завдання структурно та логічно узгоджені між собою, а їх кількість достатня для всебічного розкриття теми дисертації у відповідності з визначеною метою.

Зміст дисертаційного дослідження, опубліковані наукові праці та автореферат свідчать про ґрунтовно опрацьовану проблематику, отримані власні наукові результати, які містять наукову новизну, мають практичну цінність і відображають особистий внесок автора у дослідження методології формування системи управління оборотними активами промислових підприємств. Структура роботи є логічною і цілісною. Представлені у дисертації методологічні та методичні результати мають адекватність формулювання пропозицій щодо практичного використання. Зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми та засвідчує завершеність дослідження. В основу роботи покладено значний обсяг аналітичної інформації, вона має значну кількість графічного представлення матеріалу, таблиці, відповідні посилання на інформаційні джерела.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота структурно включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки на 16 сторінках. Детальний розгляд дисертації, опублікованих наукових праць та автореферату дає можливість стверджувати, що у дисертаційній роботі Піскульової Ілони Володимирівни розроблені теоретичні та методичні положення, наведені висновки і рекомендації щодо методологічного забезпечення процесу управління оборотними активами промислових підприємств, які характеризуються науковою новизною та свідчать про особистий внесок автора в розвиток теорії та практики фінансового менеджменту.

Основні результати проведеного дослідження, які визначають наукову новизну ключових положень дисертації, полягають у наступному:

У першому розділі дисертаційної роботи автором проведено аналіз теоретико-методичних підходів до розкриття економічної суті категорій «оборотні активи», «оборотні кошти», «оборотний капітал», «власні оборотні активи», «чисті оборотні активи», що дозволило відокремити товарно-матеріальну складову активів від їх фінансового наповнення. На основі виділення п'яти елементів операційного циклу та складення структурної моделі із гармонізацією контурів виробничого та фінансового циклів, у роботі була представлена структура модель управління операційним циклом промислових підприємств. Її практичне застосування дозволяє досягти підвищення фінансової стійкості та створює засади для узгодження бізнес-процесів промислового підприємства.

Значний інтерес представляє систематизація форм фінансування оборотних активів підприємств із виділенням договорів поруки, комісії, факторингових, форфейтингових схем та толінгу, яка дозволяє розширити можливості промислових підприємств щодо поповнення оборотного капіталу, що особливо важливо у період несприятливих економічних умов. Наведені у дисертаційній роботі схеми перелічених способів фінансування оборотних

активів, а також особливості оподаткування дають можливість чітко виокремити їх застосування на певних етапах ведення господарської діяльності промислових підприємств. Наукову новизну даного розділу представлено у працях: Пискулева И. В., Омельченко Л. С. Взаимосвязь и особенности понятий «оборотные активы», «оборотные средства», «оборотный капитал». *Вісник Приазовського державного технічного університету. Сер.: Економічні науки.* 2013. Вип. 26. С. 32-38; Пискулева И. В., Омельченко Л.С. Исследование различных форм финансирования оборотных активов предприятия в современных условиях. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2014. Вип. 47. С. 86-94; Піскульова І. В., Омельченко Л. С. Аналіз стратегій управління оборотними активами промислових підприємств. *Економіка: реалії часу.* 2015. №3(19). С. 178-183.

Важливою складовою дисертаційного дослідження Піскульової І.В. є метод оцінки управління оборотними активами в контексті системи збалансованих показників, застосування якого дозволяє підвищити гнучкість адаптації промислових підприємств до змін у бізнес-середовищі та досягти оптимального рівня фінансового результату при збереженні фінансової стійкості підприємства. Даний метод передбачає поєднання засад стратегічного управління із оперативним аналізом та моніторингом якості управління оборотними активами на підприємстві. Компоненти системи збалансованих показників були адаптовані до рівня потреб управління майном підприємств та у рамках роботи містять чотири блоки: операційної діяльності, фінансового забезпечення, клієнтської перспективи, навчання та розвитку.

Науковий інтерес має запропонована автором структура чинників функціонування та розвитку промислового сектору економіки із виділенням мезорівня факторів, які мають вплив на процес управління підприємством та оборотними активами зокрема. Застосування даної структури дає змогу підвищити точність оцінки ризиків діяльності бізнесу та ефективність їх нейтралізації. Відповідно до запропонованої структури чинників

функціонування та розвитку промислових підприємств у роботі наведена матриця ризиків з урахуванням вірогідності появи та глибини дії певного фактору.

Логічним продовженням розробленої системи збалансованих показників є методичний підхід щодо її каскадування, що ґрунтується на використанні стратегічних карт та дозволяє зменшити похибки трансляції генеральної стратегії управління промисловим підприємством, а також знижує ризики діяльності. У опонованій роботі представлені стратегічні карти на рівні промислового підприємства, відділів постачання та збуту. Наукова новизна другого розділу висвітлена у роботах: Піскульова І. В., Тігранян В. С., Залозна Т.Г., Максименко О.А. та ін. SARS-CoV-2 в Україні: наслідки в промисловому секторі України та суспільстві. *Сучасні аспекти науки: колективна монографія* / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Братислава: ФОП Кандиба Т.П., 2021. Т. VII. С. 111-121; Піскульова І. В. Сучасні чинники функціонування і розвитку промислового сектора економіки України. *International periodic scientific journal*. 2020. № 13. С. 17-21; Піскульова І. В., Омельченко Л. С. Збалансована система управління оборотними активами промислових підприємств. *Економічний простір*. 2015. № 93. С.241-249.; Піскульова І. В., Омельченко Л. С. Стратегічні карти у системі управління оборотними активами промислових підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 15. С. 94-97.

Слід відмітити представлений автором метод ідентифікації стратегії управління оборотними активами. Метод ґрунтується на інтервальній оцінці коефіцієнтів та дозволяє виявити диспропорції у формуванні та використанні оборотних активів і забезпечити ранню діагностику кризових явищ на промислових підприємствах.

Запропонована система збалансованих показників в управлінні оборотними активами знайшла відображення на прикладі чотирьох підприємств гірничодобувної та металургійної галузей із обґрунтуванням

стратегії управління оборотними активами, оцінкою стану їх менеджменту. У процесі аналізу нематеріальної складової розробленої системи використовувався метод експертної оцінки із розрахунком коефіцієнту узгодженості (конкордації) їх думок.

У роботі удосконалені принципи реалізації концепції ощадного виробництва, які засновані на методах нуль-базисного бюджетування та враховують структуру оборотних активів, що дозволяє зменшити операційні витрати та тривалість операційного циклу. Автором представлено сім видів втрат, що можуть спостерігатися у процесі операційного циклу промислового підприємства та їх співвідношення до поелементного складу оборотних активів із подальшим обґрунтуванням методів ощадного виробництва, практичне застосування яких має на меті зменшення розміру неефективних капітальних вкладень у оборотні активи, скорочення тривалості їх оборту та оптимальне логістичне супроводження.

Важливо, що останній підрозділ роботи присвячений управлінню персоналом промислових підприємств, тобто тим людським ресурсом, що втілює усі перелічені наукові, методичні та практичні засади управління оборотними активами вітчизняних промислових підприємств.

Наукового новизна третього розділу роботи міститься у наступних роботах: Піскульова І. В. Використання інструментів ощадного виробництва в управлінні обіговими активами промислових підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №11. С. 485-489; Піскульова І. В. Нуль-базис бюджетування в системі управління оборотними активами промислових підприємств. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2017. Вип. 15. С. 152-156; Піскулева І. В., Омельченко Л. С. Оцінка нематеріальних індикаторів діяльності промислових підприємств в системі збалансованих показників. *Economics, management, law: problems and prospects*. 2015. Vol. 1. P. 244-249.

З огляду на це, можна стверджувати, що основні результати наукового дослідження Піскульової І.В. мають суттєве значення, відрізняються науковою новизною, що дає автору цілковиті підстави виносити їх на захист.

Повнота викладення наукових положень, висновків й рекомендацій в опублікованих працях

Публікації здобувачки у повній мірі відображають основні наукові результати, концептуальні положення та зміст практичних рекомендацій за підсумками проведеного дослідження.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 28 роботах, загальний обсяг публікацій становить 15,09 д.а., із них особисто підготовлено 5,14 д.а. Основні положення та одержані результати дисертаційної роботи були апробовані на 18 наукових міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Публікації у повній мірі відображають розроблені в роботі теоретико-методологічні положення та отримані в ході дослідження результати. Обсяг і статус публікацій відповідає вимогам МОН України. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті положення, які належать особисто автору.

Автореферат оформлений згідно чинних вимог МОН України, в стислій формі відображає основні положення дисертаційної роботи, в повній мірі розкриває результати, що отримано у процесі дослідження, ступінь наукової новизни розробок, зміст висновків та практичних рекомендацій за підсумками дослідження та є ідентичним дисертації за своєю структурою.

Практичне значення роботи і використання результатів дослідження

Практичне значення здобутих дисертантом результатів полягає в тому, що теоретичні положення, викладені в дисертації, доведені до рівня конкретних практичних рекомендацій та пропозицій. Результати дослідження впроваджено в практику діяльності господарюючих суб'єктів, а саме: застосування стратегічних карт в управлінні оборотними активами на ТОВ «Морбудсервіс» дозволило зменшити виробничі витрати на 65,9 тис. грн. щорічно (довідка № 20/025 від 29.07.2020 р.); методологія управління

оборотними активами промислових підприємств у рамках системи збалансованих показників була рекомендована до застосування на ПрАТ «МК «Азовсталь» холдингу «Метінвест» (довідка № 02/75 від 12.05.2021 р.).

Запропоновані автором теоретико-методологічні і науково-методичні положення використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» в процесі викладання дисциплін «Фінансовий аналіз» та «Фінансовий менеджмент».

Зауваження та дискусійні положення

Відзначаючи позитивні риси поданої до захисту дисертації, обґрунтованість її основних положень, слід зауважити, що окремі результати дослідження мають дискусійний характер.

1. На рис. 1.5 (стор. 44) наведено структурну модель управління операційним циклом промислових підприємств. Але, варто було б приділити особливу увагу управлінню дебіторською заборгованістю у частині сумнівних боргів.

2. Логічним завершенням аналізу умов кредитування оборотних активів комерційними банками України, що був проведений на стор. 47-50 дисертаційної роботи, було б формування ефективної ставки відсотка за банківський кредитом щодо поповнення обігового капіталу, яка оптимально чином враховувала потреби промислових підприємств та можливості банківського сектору.

3. При обґрунтуванні мезорівня, а саме регіонального чинника (стор. 86-88) корисно було б включити показник валового регіонального продукту, що є важливим індикатором економічного розвитку конкретного регіону. Також позиція автора окреслена дуже стисло щодо галузевого та ринкового чинників.

4. У процесі аргументації коефіцієнтного складу оцінки ефективності управління оборотними активами (табл. 2.7), необхідно приділити особливу увагу коефіцієнту, що відображає забезпеченість оборотних активів, звільнених від довгострокових зобов'язань та забезпечень, який пропонує використовувати автор.

5. З позиції максимальної практичної цінності, доцільно навести приклад побудови стратегічних карт управління промисловим підприємством, відділів постачання та збуту за допомогою програмних продуктів, що представлені на ринку.

6. На рис. 3.5, розділу 3.2 відображений процес впровадження методу нуль-базис бюджетування на промислових підприємствах. У тексті необхідно було узгодити ці етапи із розробленим методом оцінки управління оборотними активами у контексті збалансованої системи показників.

Однак слід зауважити, що зазначені недоліки не знижують якості дисертаційної роботи, яка є завершеним, самостійним науковим дослідженням Піскульової І.В. та заслуговує на позитивну оцінку.

Загальні висновки і рекомендації

Дисертаційна робота Піскульової Ілони Володимирівни «Методологічні підходи до управління оборотними активами промислових підприємств» є цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому автором отримані нові науково обґрунтовані результати. Проведене дослідження має достатній теоретичний, науково-методичний та практичний рівні. У роботі послідовно та логічно викладено матеріал, в повному обсязі розкрито та обґрунтовано рекомендовані авторські розробки. Робота базується на достатньому числі статистичних даних, прикладів і розрахунків. Вона логічно побудована, грамотно і акуратно оформлена. По кожній главі і по роботі в цілому зроблені висновки. Автореферат відповідає основному змісту дисертації.

Незважаючи на окремі зауваження і недоліки, які суттєво не впливають на позитивну оцінку, дисертація є закінченою науковою роботою, яка містить в собі результати самостійного дослідження, що мають наукову та практичну цінність.

Висновки та рекомендації дисертаційної роботи Піскульової Ілони Володимирівни, наукові результати, які отримані у процесі її виконання, достатньо обґрунтовані, достовірні і відповідають усім кваліфікаційним ознакам, що висуваються до кандидатських дисертацій. Зміст автореферату

дисертації відповідає змісту дисертаційної роботи і по ньому можна оцінити значення наукових положень і практичних рекомендацій, їх переваги у порівнянні з іншими дослідженнями за цією тематикою. Результати дослідження впроваджено в практику, що підтверджено відповідними довідками, які знаходяться у додатках до роботи.

Враховуючи актуальність, новизну, значущість наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, практичну цінність сформованих методичних рекомендацій, можна стверджувати, що дисертація за своїм змістом відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» №567 від 24.07.2013 р. (зі змінами та доповненнями), що пред'являються до дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Загальна оцінка дисертаційної роботи «Методологічні підходи до управління оборотними активами промислових підприємств» є позитивною, а її автор – Піскульова Ілона Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри банківської справи
і фінансових послуг Харківського
національного економічного
університету імені Семена Кузнеця

О. М. Колодізев

“Підпис проф. Колодізева О. М. засвідчую”

Вчений секретар Ради університету

О. В. Писарчук

